

تبعیت‌کنندگان از راسخون در علم؛ با فضیلت‌ترین قرآنیون عصر پیامبر(ص)

در عصر پیامبر(ص) و نزد ایشان قاری و حافظ قرآن بودن فضیلت بود، اما قاریان و حافظانی بیشترین بهره را از این فضیلت بردند که از پیامبر الهی به درستی تبعیت کردند و از راسخون در علم، یعنی امیرالمؤمنین(ع) و ائمه اطهار(ع)، قرآن و تعالیم دینی را به درستی فراگرفتند.

در عصر پیامبر(ص) و نزد ایشان قاری و حافظ قرآن بودن فضیلت بود، اما قاریان و حافظانی بیشترین بهره را از این فضیلت بردند که از پیامبر الهی به درستی تبعیت کردند و از راسخون در علم، یعنی امیرالمؤمنین(ع) و ائمه اطهار(ع)، قرآن و تعالیم دینی را به درستی فراگرفتند.

به گزارش خبرگزاری بین‌المللی قرآن (ایکنا)، پنجمین پیش‌نشست همایش «جامعه قرآنی، بصیرت؛ رسالت‌ها و آسیب‌ها« تحت عنوان «جامعه قرآنی در گذر تاریخ؛ راهبردهایی برای امروز«، عصر روز چهارشنبه، چهارم اردیبهشت‌ماه، با سخنرانی محمدحسین رجبی‌دوانی، عضو هیئت علمی دانشگاه امام حسین(ع) و پژوهشگر تاریخ اسلام در خبرگزاری ایکنا برگزار شد.

کسی که در جهت حفظ قرآن عمل کند مورد حفاظت الهی است

بنا بر این گزارش، رجبی دوانی در ابتدای این نشست با اشاره به این که مأنوس بودن با کلام الهی توفیق بزرگی است، عنوان کرد: کار در عرصه قرآن، نورانیت و معنویت لازم را با خود دارد و اگر انسان با اخلاص و قصد قربت و در جهت نشر معارف قرآن فعالیت کند، خود قرآن هم او را یاری می‌کند و من معتقدم که این کلام قرآنی یعنی «إِنَّا تَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ« بی‌تردید ما این قرآن را به تدریج نازل کرده‌ایم و قطعا نگهبان آن خواهیم بود« (حجر/9) صرفاً به این معنا نیست که خداوند قرآن را نازل کرده است و خود او آن را از آسیب‌ها محفوظ می‌دارد.

وی اظهار کرد: من معتقدم که مفهوم مخالف را هم می‌توان از این کلام الهی دریافت؛ این معنا که کسی که در جهت قرآن و حفظ قرآن تلاش کند، او هم مورد حفاظت الهی قرار می‌گیرد و خداوند به او توجه خواهد داشت.

این محقق و پژوهشگر تاریخ اسلام با اشاره به اهتمام ویژه پیامبر اکرم(ص) به تعلیم و تعلم قرآن از هنگام نزول قرآن کریم، عنوان کرد: پیامبر(ص) مسلمانان را بسیار تشویق می‌کردند که قرآن را بیاموزند؛ یعنی هم مفاهیم قرآن را دریابند، هم به تعالیم آن عمل کنند و هم ظاهر آیات قرآنی را حفظ بدارند و در حقیقت قرآن را در خود داشته باشند.

محمدحسین رجبی‌دوانی:

حدیث «قُلْ تَالِی الْقُرْآنِ وَ الْقُرْآنَ یَلْعَنُهُ«؛ چه بسیار افرادی که قرآن را تلاوت می‌کنند در حالی که قرآن آن‌ها را لعنت می‌کند« نشان می‌دهد که اگر بدون اتصال به اهل بیت(ع) کسی بخواهد از قرآن بهره ببرد نه تنها به این مهم نائل نمی‌شوند بلکه دچار انحراف هم می‌شوند و قرآن آن‌ها را لعنت می‌کند

پیامبر(ص) قاریان و حافظان شهید را بر سایر شهیدان مقدم داشت

وی در خصوص توجه ویژه پیامبر(ص) به قرآن و قرآنیان، با اشاره به جنگ احد و شهادت عده‌ای از مسلمانان در این جنگ گفت: پیامبر(ص) در هنگام دفن شهدای اسلام، شهدایی را مقدم می‌دارد که مقدار بیشتری قرآن را آموخته و حفظ کرده‌اند؛ یعنی کسی که حامل و حافظ قرآن است، از دیدگاه پیامبر(ص) و اسلام بر کسانی که این گونه نیستند، برتری دارند؛ هر چند که هر دو در مقام شهادت برابر باشند.

رجبی دوانی با بیان این که در صدر اسلام توجه صرفاً به حفظ قرآن نبوده است، عنوان کرد: ما می‌بینیم که در دوره رسالت پیامبر(ص) گروهی با عنوان کاتبان وحی شناخته می‌شوند؛ کسانی که برای باقی ماندن کلام الهی، علاوه بر حافظه‌های مردم، مأمور بوده‌اند که آن را از طریق کتابت حفظ کنند.

عضو هیئت علمی دانشگاه امام حسین(ع) با اشاره به مشهورترین افرادی که به عنوان کاتبان وحی از آن‌ها نام برده شده است، گفت: در میان چهره‌هایی که نام برده شده است، امیرالمؤمنین(ع) در صدر همه جای دارد، خلفای ثلاثه را نیز از کاتبان وحی گفته‌اند و از دیگر افراد نیز می‌توان به زبیر بن عوام، ابی بن کعب، عبدالله بن سعد ابی‌سرح و بعد از فتح مکه به معاویه بن ابی‌سفیان، عمرو بن عاص، زید بن ثابت و افراد دیگری اشاره کرد که می‌بینیم در حوادث بعدی اسلام افراد مؤثری بوده‌اند.

کتابت وحی صرف فضیلت نبوده است/ کتابت وحی حاکی از سابقه ایمان و درجه تقوا نیست

رجبی دوانی با بیان این که کتابت وحی صرف، فضیلت خاصی نبوده است، اظهار کرد: این گونه نبوده است که پیامبر بزرگوار اسلام(ص) به خاطر سابقه ایمان و درجه اعتقادات و تقوای این افراد، آن‌ها را در کتابت وحی به کار گرفته باشد، بلکه به دلیل این که در جامعه عربی افراد با سواد و کسانی که قادر به نوشتن باشند، بسیار محدود بوده‌اند، حضرت هر آن کسی را که اسلام آورده بود و نوشتن می‌دانست، از او دعوت و به عنوان کاتب وحی استفاده می‌کرد.

محمدحسین رجبی‌دوانی:

اگر از پیامبر(ص) درخواست اعزام مبلغ برای ترویج اسلام می‌شد و ایشان می‌خواستند فردی را برای تبلیغ ارسال کنند، این مبلغین در کنار دانستن احکام و آداب اسلامی قطعاً می‌بایست در حفظ و قرائت قرآن، توانا می‌بودند

وی ادامه داد: لذا شما هم امیرالمؤمنین(ع) را که سرآمد اصحاب پیامبر(ص) و نخستین مؤمن به ایشان و بزرگترین خلیق پس از وجود مقدس پیامبر گرامی اسلام(ص) است، در میان کاتبان وحی می‌بینید و هم معاویه بن ابی‌سفیان را که در سال هشتم هجرت و پس از فتح مکه از ترس جان خود اسلام آورد.

در تعقیب و تقیه بودن شیعه؛ عامل مکتوب نشدن تاریخ صدر اسلام توسط آنان

رجبی دوانی در ادامه با اشاره به این مطلب که عمده اطلاعات ما، چه درباره تاریخ اسلام و چه علوم قرآنی، از منابع اهل تسنن است، عنوان کرد: شیعه به سبب در فشار و در تعقیب بودن و در تقیه بودن و محرومیت از حضور در عرصه‌های اجتماعی، قادر نبود که بنشیند و تاریخ بنویسد و یا در عرصه‌های مختلف، اعتقادات خود را بیان کند؛ تا چه رسد به این که مکتوب کند؛ اصلاً شیعه بودن تا مدت‌های مدید جرم بود. لذا آن چه که ما از این گونه اطلاعات داریم، از اهل تسنن است و از قول منابع اهل سنت و چهره‌هایی است که اشاره شد جزء کاتبان وحی بوده‌اند.

اعتقاد به اعتبار کتابت وحی نزد اهل تسنن و بهره‌برداری برخی افراد از این اعتبار

وی با اشاره به اعتبار کتابت وحی نزد عامه گفت: به مرور کاتب وحی بودن تبدیل به یک فضیلت و سابقه و ارزش شد و برخی افراد سعی کردند که در ادعاهای بعدی خود از آن بهره ببرند. لذا می‌بینید که وقتی معاویه در برابر حضرت امیرالمؤمنین(ع) قرار می‌گیرد، از جمله فضیلت‌هایی که پیروان او برایش مطرح می‌کنند، این است که او از کاتبان وحی است؛ حال آن که پیش از سال هشتم هجرت بارها به همراه پدرش به جنگ اسلام آمده بود.

فضیلت قرائت و حفظ در مقابل کتابت

این محقق و پژوهشگر تاریخ اسلام در مقابل از قاری و حافظ بودن در عصر و نزد پیامبر(ص) به عنوان فضیلت یاد کرد و با تأکید بر تفاوت کاتبان از يك طرف و قاریان و حافظان از طرف دیگر، بیان کرد: کسی که قرآن را به خوبی می‌آموخت و آن را برای متعلمان قرائت می‌کرد تا قرائت صحیح قرآن را بیاموزند و با قرآن آشنا شوند و کسانی که قرآن را حفظ می‌کردند و دیگران را تعلیم می‌دادند، مورد توجه پیامبر(ص) بودند و کار آن‌ها ارزش محسوب می‌شد.

قاریان و حافظانی که به برداشت خود اکتفا کردند به بیراهه رفتند

رجبی دوانی ادامه داد: البته بیشترین بهره از این فضیلت را قاریان و حافظانی بردند که از پیامبر الهی به درستی تبعیت کرده بودند و از راسخون در علم، یعنی امیرالمؤمنین(ع) و ائمه اطهار(ع)، قرآن و تعلیم دینی را به درستی فراگرفتند و گر نه مشهود است که کسانی که به خود و برداشت خود از قرآن اکتفا کردند، به بیراهه رفتند.

وی با اشاره به حدیث 171#&؛ رَبُّ تَالِي الْقُرْآنِ وَالْقُرْآنُ يَلْعَنُهُ؛ چه بسیار افرادی که قرآن را تلاوت می‌کنند؛ در حالی که قرآن آنها را لعنت می‌کند؛ را، بیان کرد: این حدیث نشان می‌دهد که اگر بدون اتصال به اهل بیت(ع)، کسی بخواهد از قرآن بهره ببرد، نه تنها به این مهم نائل نمی‌شوند، بلکه دچار انحراف هم می‌شوند و قرآن آن‌ها را لعنت می‌کند.

محمدحسین رجبی‌دوانی:

پیامبر(ص) در هنگام دفن شهدای اسلام، شهدایی را مقدم می‌دارد که مقدار بیشتری قرآن را آموخته و حفظ کرده‌اند؛ یعنی کسی که حامل و حافظ قرآن است، از دیدگاه پیامبر(ص) و اسلام بر کسانی که این گونه نیستند برتری دارند؛ هر چند که هر دو هم به شهادت رسیده باشند

عمده مبلغان در صدر اسلام قاریان و حافظان قرآن بوده‌اند

وی در ادامه با اشاره به این که عمده مبلغان در صدر اسلام، قاریان و حافظان قرآن بوده‌اند، اظهار کرد: اگر از پیامبر(ص) درخواست اعزام مبلغ برای ترویج اسلام می‌شد و ایشان می‌خواستند فردی را برای تبلیغ ارسال کنند، این مبلغین در کنار دانستن احکام و آداب اسلامی قطعاً می‌بایست در حفظ و قرائت قرآن توانا می‌بودند. نخستین موردی که در این زمینه می‌توان اشاره کرد، گروهی هستند که به حبشه مهاجرت کرده‌اند و حضرت مطمئن است که این گروه دچار اعوجاج نمی‌شوند.

وی ادامه داد: سرپرست این گروه جعفر بن ابی‌طالب است که حافظ و قاری قرآن بود و همین حافظ بودن و قرائت زیبای جعفر بود که توطئه عمرو بن عاص را در دربار نجاشی با شکست مواجه کرد و مشرکین نتوانستند بر مسلمانان مهاجر به حبشه فائق آیند. حضرت، جعفر را می‌فرستد و خیالش راحت است که او به بخشی از قرآن که نازل شده است، علم کافی دارد و می‌تواند مسلمانان مهاجر را از این جهت تأمین کند و او هم به خوبی از پس این مسئله برمی‌آید.

عضو هیئت علمی دانشگاه امام حسین(ع) با اشاره به نمونه دیگری، عنوان کرد: زمانی که مردم مدینه با اسلام آشنا می‌شوند و در بیعت اول در عقبه از پیامبر(ص) درخواست ارسال مبلغ می‌کنند، پیامبر(ص) مصعب بن عمیر را که جوانی 19 ساله است، می‌فرستد؛ در حالی که می‌دانیم در میان اعراب سن و سال بسیار مهم بود و شیوخ عرب از جوانان حسابی نمی‌بردند. اما پیامبر(ص) مصعب را به دلیل اشرافی که به قرآن دارد و قاری برجسته‌ای است و حفظ قرآن را پیشه کرده است، برای این مهم انتخاب می‌کند و او را به عنوان مبلغ به مدینه می‌فرستد و او هم موفق می‌شود که بسیاری از مردم مدینه را پیش از هجرت پیامبر(ص) به این شهر، مسلمان کند.

دو حادثه تلخ رجیع و بئر معونه؛ نشان‌دهنده جایگاه قاریان و حافظان قرآن در صدر اسلام

رجبی دوانی همچنین برای نشان دادن جایگاه پر اهمیت قاریان و حافظان قرآن نزد پیامبر(ص) به دو حادثه تلخ 171#&؛ رجیع؛ و 171#&؛ بئر معونه؛ اشاره کرد و گفت: در حادثه رجیع به شش قاری و حافظ قرآن که برای تبلیغ اسلام اعزام شده بودند، خیانت صورت گرفت و به آن‌ها حمله شد و چهار نفر از آن‌ها به شهادت رسیدند و دو نفر آن‌ها نیز به قریش تحویل داده شدند و قریش به علت این که آن دو نفر حاضر به بازگشت به شرك نشدند، آنها را به طور مظلومانه‌ای به شهادت

وی در مورد فاجعه «بئر معونه« با اشاره به این که این حادثه پیامبر(ص) را به شدت تکان داد، بیان کرد: به نقلی 40 نفر و به نقلی 70 نفر از قاریان و حافظان قرآن که برای تبلیغ به صحرای نجد رفته بودند، در اثر خیانت رئیس قبیله بنی عامر، قتل عام شدند که این حادثه ضربه هولناکی برای اسلام بود و به قدری برای پیامبر(ص) سنگین بود که تا مدت‌ها برای عوامل این جنایت لعنت و نفرین می‌فرستاد؛ در حالی که وارد نشده است که پیامبر(ص) در قنوت نماز خود یا در پایان نمازهایش، برای ابوسفیان که فرمانده مشرکین در جنگ احد بود و باعث شهادت آن همه مسلمان شده بود، لعن و نفرین بفرستد و این نشان‌دهنده جایگاه و اهمیت بالا و والای قاری و حافظ قرآن در نزد پیامبر(ص) است که تا مدت‌ها بر عامل این جنایت یعنی عامر بن طفیل، رئیس بنی‌عامر و به رؤسای قبیله بنی‌سلیم که با همراهی آن‌ها قاریان قرآن را به شهادت رساندند، لعنت و نفرین می‌فرستاد.